

Бородін І.Л., д.ю.н., професор,
Побережнюк В.В., студентка магістратури,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

АНАЛІЗ ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИХ ПОГЛЯДІВ НА РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ ДУМКИ

У наші дні людство зможе подолати сили прагматичної і індивідуалістичної спрямованості тільки в тому випадку, якщо право, що відбиває загальне благо як головний критерій соціальної справедливості, стане основою функціонування і розвитку всієї суспільної системи.

Філософія епохи античності, що вивчала першобуття як основу універсального блага, зводила ціннісний зміст права до максимально можливого втілення «світу ідей» (Платон) і «нечувственої суті» (Аристотель) в земному житті. З подібного бачення почала розвиватися концепція розрізнення права і юридичного закону (римські юристи Гай, Папіан, Павло, Ульпіан, Модестин).

Політична філософія зародилася в період Платона і отримала новий розвиток у філософії Аристотеля. У той час вона включала в себе роздуми про походження політичних інститутів, понять, використовуваних для інтерпретації та організації політичного життя. Марк Туллій Цицерон був найвідомішою «новою людиною» у римській політиці. Його виступи і листи мали важливий політичний і часто філософський інтерес, зокрема, він підкреслив роль природного споріднення для суспільства і довів існування природного права. В епоху Відродження стали доступними раніше невідомі літературні пам'ятники Стародавньої Греції та Риму, що серйозним чином вплинуло на розвиток філософської думки. Основною метою розвитку філософії в період Відродження було вивчення знайдених «останків» античності, які представляли собою безцінне джерело і яким було завдано величезної шкоди в результаті падіння Римської імперії.

Одним із найяскравіших представників філософії Нового часу є Мартін Лютер, основна філософсько-правова концепція якого була присвячена взаємодії права і віри, а ключовим положенням лютеранства можна визначити незалежність світської влади від папства.

В епоху Нового часу відбулася радикальна зміна пріоритетів в філософсько-правовій проблематиці. Співвідношення релігії та права, церковної та світської влади відійшло на периферію наукових досліджень західноєвропейських мислителів. На перший план були висунуті власне проблеми суспільства, держави і права. Фактично саме в Новий час і склався принципово новий підхід до вивчення правосвідомості і, як результат, вироблено критерії розрізнення її від моральної і релігійної свідомості [1]. Джон Локк є одним з найвпливовіших політичних

філософів сучасного періоду. У «Двох трактатах про державне правління» він стверджував, що люди за своєю природою є вільні і рівні [2]. На думку Локка, всі без винятку люди мають право на життя, свободу і власність, незалежно від законів того чи іншого суспільства.

Жан-Жак Руссо, видатний філософ, стверджував, що суверенітет повинен знаходитися в руках народу. Філософ був впевнений в необхідності усунення уряду. Він висловлював протест проти ідеї, що народ повинен здійснювати суверенітет через представницьке зібрання, і пропонував робити це безпосередньо [3, с. 117-118]. Яскравим напрямом розвитку філософії права є філософія марксизму. За своїми вихідними підставами марксистська теорія права – це онтологічна концепція. Вона виходить з того, що не можна розривати і протиставляти суще і належне, факт і норму, фактичні правові відносини. В цьому плані марксизм протилежний юридичному позитивізму з його ототожненням права з правопорядком (законом), нормативним наказом суверена і в кінцевому рахунку – зі свавіллям. Особлива розробка правових проблем в рамках суб'єкт-об'єктних відносин була здійснена І. Кантом.

Право, яке виступає в більшості випадків у вигляді законів і правосуддя, є нормативним і ціннісним регулятором суспільного життя, який безпосередньо впливає на людей та їх взаємодією з владою.

Існують дві історичні обставини, які зумовили виникнення духовно-інтелектуальних форм освячення права і, отже, формування особливої науки – філософії права. По-перше – це диференціація єдиних звичаїв при переході суспільства від первісного стану до цивілізації, їх розщеплення, виділення поряд з юридичними нормами (правом) моралі корпоративних норм. Особливо істотним у розглянутому відношенні виявилось виділення в духовному житті суспільства моралі, яка стала основою особливої галузі знань – етики. Мораль (етика) увійшла в ідеологізованому і частково міфічному вигляді до складу релігії. Саме тут намітилися перші підходи до світоглядного освячення права, утвердження в житті суспільства свого роду якогось «спільного знаменника» в такому освяченні у вигляді етичного (релігійно-етичного) обґрунтування чинного права.

Другою обставиною, яка вплинула на формування філософії права, слугує розвиток духовно-інтелектуального життя суспільства, все більше утвердження у всіх проявах життєдіяльності людей сили розуму, особливо в тих його проявах, коли він не спотворений імпульсами і химерами підсвідомості, темних інстинктів і пристрастей. Блиснувши як вікове осяяння в античності, сила розуму в повній мірі розкрилася в ренесансній культурі і особливо – в епоху Просвітництва.

Література

1. Гоббс Т. Левиафан, или Материя, форма и власть государства церковного и гражданского / Т. Гоббс. – М., 2002. – 503 с.
2. Локк Дж. Два трактата о правлении / Дж. Локк. – М., 1988. – Т. 3. – 405 с.

3. Руссо Ж.Ж. Про суспільний договір, або принципи політичного права / пер. з фр. та ком. О. Хома. – К.: Port-Royal, 2001. – 349 с.

UDC 342.727:352.751(043.2)

Vodolaskova K.Yu., PhD, Advocate,
National Aviation University,
Boryspil International Airport State Enterprise, Kyiv, Ukraine

FREEDOM OF INFORMATION LAWS AS AN INTEGRAL PART OF HUMAN RIGHTS: COMPARATIVE CHARACTERISTIC OF INTERNATIONAL LEGISLATION

The harmonious balance between the freedom of information laws of person and restriction of this right in the interests of state and national order is one of the main tasks of any democratic state in modern informational society.

The freedom of information is a guaranteed right of every person to receive an information directly from public authorities, their institutions and organizations about their activities, events in the state, society or the environment, from private legal entities, socially meaningful information about their activity and opportunity to get acquainted with the information.

According to the Art. 19-2 and 19-3 of International Covenant on Civil and Political Rights, which was adopted by the General Assembly of the United Nations on 19 December 1966 everyone shall have the right to freedom of expression; this right shall include freedom to seek, receive and impart information and ideas of all kinds, regard less of frontiers, either orally, in writing or in print, in the form of art, or through any other media of his choice.

3. The exercise of the rights provided for in paragraph 2 of this article carries with it special duties and responsibilities. It may therefore be subject to certain restrictions, but these shall only be such as are provided by law and are necessary:

- (a) For respect of the rights or reputations of others;
- (b) For the protection of national security or of public order, or of public health or morals [1].

Freedom of information laws allow access by the general public to data held by national governments. In many countries there are constitutional guarantees for the right of access to information, but these are usually unused if specific support legislation does not exist.

The Constitution of Ukraine guarantees the right to freedom of thought and speech, to the free expression of their views and convictions for everyone. Everyone has the right to collect, store, use and disseminate information orally, in writing or in another way, of his or her choice freely.

In the Law “On Information” (Article 2) Ukraine defines the basic